Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2025/5160

2025 10 28

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė

ES pilietinės visuomenės rėmimo, apsaugos ir įgalinimo strategija

(nuomonė Europos Komisijos prašymu [1])

(C/2025/5160)

Pagrindiniai pranešėjai: **Pietro Vittorio BARBIERI**
Peter SCHMIDT
Christa SCHWENG

Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 51 straipsnio 2 dalis
Prašymas parengti nuomonę	2025 5 13
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta plenarinėje sesijoje	2025 7 17
Plenarinė sesija Nr.	598
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	152/00/02

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) buvo įsteigtas 1957 m. Romos sutartimi kaip patariamasis ES institucijų organas. Jis suteikia galimybę organizuotai pilietinei visuomenei pareikšti savo nuomonę Europos lygmeniu ir perteikti jos balsą vykstant ES politikos formavimo procesui. EESRK atliko svarbų vaidmenį skatinant pilietinį dialogą per visą istoriją ir šia nuomone Europos Komisijai bus pateiktas pilietinės visuomenės strategijos planas ir pasiūlymas dėl bendros pilietinės visuomenės platformos.

1.2. EESRK palankiai vertina Europos Komisijos iniciatyvą dėl visapusiškos pilietinės visuomenės strategijos ir pilietinės visuomenės platformos. Tai ypač svarbu dabartinėmis aplinkybėmis, kai demokratijai kyla grėsmė, o pilietinės visuomenės erdvė mažėja tiek valstybėse narėse, tiek visame pasaulyje.

1.3. ES pilietinės visuomenės strategijoje turėtų būti nustatytos priemonės, grindžiamos:

— pilietinei visuomenei saugia ir palankia aplinka;

— tvarumu ir nepriklausomumu (skiriant finansavimą) ir

— aktyvesniu piliečių dalyvavimu ir pilietiniu dialogu (struktūruojant ir stiprinant esamus mechanizmus).

[1] Nuomonė grindžiama vienu Komisijos darbo programos punktu, belaukiant, kol bus paskelbtas Komisijos dokumentas; rengiama Komisijos prašymu (2025 m. gegužės 13 d. raštas).

1.4. Strategija turėtų apimti tarpinstitucinį susitarimą dėl pilietinio dialogo, prie kurio prisidėtų EESRK, siekiant užtikrinti nuoseklią pilietinio dialogo praktiką visose ES institucijose.

1.5. EESRK taip pat pabrėžia, kad pilietinės visuomenės strategiją ir pilietinio dialogo platformą turėtų papildyti tvirtesnis tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir labiau struktūruoti ir įtraukūs dialogai dėl EESRK rekomendacijų.

1.6. Remdamasis savo patirtimi ir tinklu, EESRK siūlo bendradarbiaujant su Europos Komisija pradėti bandomąjį projektą, kurio esmė – plataus masto dialogas jau ankstyvajame politinio proceso etape. Daugiausia dėmesio būtų skiriama su demokratija, pagrindinėmis teisėmis ir teisine valstybe susijusiems klausimams, kurie būtų svarstomi bendradarbiaujant su EESRK Pagrindinių teisių ir teisinės valstybės principų *ad hoc* grupe. Panašūs plataus masto dialogo procesai kitomis svarbiomis, pilietinei visuomenei aktualiomis temomis galėtų būti pasiūlyti, kai projektas bus įgyvendintas ir įvertintas.

1.7. Šios platformos tikslai:

— vadovauti dialogams (kuriuos palengvintų valdymo organai) demokratijos, pagrindinių teisių ir teisinės valstybės klausimais ir vėliau prisidėti prie pagrindinių politinių procesų, pavyzdžiui, prie Komisijos metinės darbo programos;

— rengti metinę pilietinio dialogo konferenciją, kurioje kartu su visais susijusiais suinteresuotaisiais subjektais pristatytų ir tobulintų rekomendacijų projektus;

— stebėti pilietinį dialogą rengiant metinę rezultatų suvestinę, kuria remiantis kas dvejus metus rengiamos pilietinio dialogo ataskaitos, ir

— padėti pagrindą tarpinstituciniam susitarimui dėl pilietinio dialogo, kurį lengvintų EESRK, siekiant užtikrinti nuoseklią pilietinio dialogo praktiką visose ES institucijose ir laikantis 3.7.1 punkte išvardytų principų.

1.8. EESRK rekomenduoja Europos Komisijai numatyti atitinkamas nuostatas dėl Europos pilietinio dialogo stiprinimo visais lygmenimis ir skirti finansavimą pilietinės visuomenės platformai sukurti. Siūlomas bandomasis projektas leistų Komisijai išbandyti plataus masto konsultacijų iniciatyvą naudojant ribotus papildomus išteklius, nes dauguma priemonės sudarančių elementų jau veikia.

2. **Bendrosios pastabos**

2.1. Europos Komisijos pirmininkė įgaliojimų rašte ([2]) Michaelui McGrathui, už demokratiją, teisingumą ir teisinę valstybę atsakingam paskirtajam Komisijos nariui, nurodė, kad siekiant sustiprinti bendradarbiavimą su pilietine visuomene demokratijos, teisinės valstybės ir kitais susijusiais klausimais, M. McGrathui bus pavesta sukurti pilietinės visuomenės platformą, kad būtų remiamas sistemingesnis pilietinis dialogas, ir dirbti siekiant stiprinti pilietinės visuomenės, aktyvistų ir žmogaus teisių gynėjų apsaugą jų darbe.

2.2. Atitinkamoje Komisijos 2025 m. darbo programos dalyje teigiama, kad „pilietinės visuomenės organizacijos atlieka svarbų vaidmenį apsaugant mūsų demokratines sistemas ir institucijas“ ir kad „Komisija aktyviau dalyvaus remiant, apsaugant ir įgalinant pilietinę visuomenę“. Pagal darbo programos priede pateiktas „naujas iniciatyvas“, Komisija įsipareigoja parengti ES pilietinės visuomenės rėmimo, apsaugos ir įgalinimo strategiją (ne teisėkūros procedūra priimamas aktas, 2025 m. III ketv.). Per viešas konsultacijas portale „Išsakykite savo nuomonę“ Europos Komisija paskelbė, kad preliminarūs pagrindiniai strategijos tikslai bus stiprinti prasmingą bendradarbiavimą su pilietinės visuomenės organizacijomis, dirbančiomis įvairiose ES politikos srityse, ir jų apsaugą. Ji taip pat paminėjo, kad strategijoje bus pasiūlyta iniciatyvų, kuriomis, imantis veiksmų ES lygmeniu, būtų remiama palanki aplinka, užkertant kelią pilietinės erdvės mažėjimui. Komisija taip pat pasiūlys veiksmų geresnio valdžios institucijų ir pilietinės visuomenės organizacijų dialogo demokratijos, teisinės valstybės ir susijusiais klausimais. ES lygmeniu tai apimtų dalyvavimą per pilietinės visuomenės platformą ([3]).

([2]) Europos Komisijos Pirmininkės Ursulos von der Leyen įgaliojimų raštas už demokratiją, teisingumą ir teisinę valstybę atsakingam paskirtajam Komisijos nariui Michaelui McGrathui, 2024 m. rugsėjo 17 d., https://commission.europa.eu/document/download/907fd6b6-0474-47d7-99da-47007ca30d02_en?filename=Mission%20letter%20-%20McGRATH.pdf.

([3]) 2025 m. birželio 13 d. Europos Komisijos portale „Išsakykite savo nuomonę“ paskelbtas kvietimas teikti informaciją dėl „ES pilietinės visuomenės strategijos“.

2.3. Pagal Romos sutartį Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas įsteigtas kaip patariamasis organas, kuriame dalyvauja valstybių narių ekonominių ir socialinių kategorijų bei bendrų interesų atstovai. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 300 straipsnyje jo funkcija patikslinama: „Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą sudaro darbdavių, darbuotojų ir kitų pilietinei visuomenei atstovaujančių organizacijų atstovai, pirmiausia socialinėje ekonominėje, pilietinėje, profesinėje bei kultūros srityse“. EESRK užduotis – prisidėti prie sprendimų priėmimo proceso teikiant nepriklausomas nuomones jo kompetencijai priklausančiais klausimais, kaip nurodyta Sutartyse. Viena iš daugelio naujovių, kurias Romos sutartis įvedė į Europos ir pasaulio aplinką, yra dalyvaujamosios demokratijos pradžia vykdant tiesiogines ir struktūrizuotas konsultacijas su organizuota pilietine visuomene. Komiteto vaidmuo tiesiogiai kyla iš dalyvaujamosios demokratijos, kuri suteikia galimybę nacionalinių socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų atstovams teikti nuomones dėl ES teisės aktų, bendradarbiaujant kompromiso ir demokratijos principų taikymo dvasia, skaidriai įgalinant pilietinę visuomenę, įskaitant mažumų grupes, išdėstyti savo pozicijas.

2.4. Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) 11 straipsnis, kuriuo grindžiamas tikras struktūrinis pilietinis dialogas Europos lygmeniu, atvėrė dideles perspektyvas toliau plėtoti dalyvaujamąją demokratiją. Pilietinis dialogas turi vykti kartu su socialiniu dialogu su socialiniais partneriais, taip užtikrinant ilgalaikį organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimą Europos sprendimų priėmimo procese.

2.5. EESRK, kaip dalyvaujamosios demokratijos namai, veikia kaip plataus pilietinės visuomenės dalyvavimo platforma ir kaip varomoji jėga siekiant suteikti pilietinei visuomenei vietą prie ES stalo. EESRK veikia kaip švyturys, pilietinei visuomenei rodantis kelią ES sprendimų priėmimo procese. Jo pagrindinė funkcija – skatinti, organizuoti ir valdyti dalyvaujamąją demokratiją ES institucijose.

2.6. Nuo 1992 m. Komitetas parengė daug nuomonių, tyrimų ir pareiškimų pilietinio dialogo ir dalyvaujamosios demokratijos klausimais. Visa tai apibendrinta nuolat atnaujinamame sąvade dėl dalyvaujamosios demokratijos „EESRK parašyta sėkmės istorija“ ([4]).

2.7. Toliau pateikiamas pasiekimų ir leidinių, kuriuos verta paminėti, sąrašas.

— 1992 m. balandžio 8 d. EESRK informacinis pranešimas „Piliečių Europa“, kuriame iškelta dialogo su piliečiais ir jų atstovais tema.

— 1999 m. rugsėjo 22 d. nuomonė savo iniciatyva „Organizuotos pilietinės visuomenės vaidmuo ir indėlis į Europos integraciją“, kuri paskatino ES sutarties 11 straipsnio priėmimą ir jį papildė.

— Ryšių palaikymo grupės (su Europos pilietinės visuomenės organizacijomis ir tinklais) sukūrimas 2004 m. siekiant sukurti pagrindą politiniam dialogui ir bendradarbiavimui kompleksiniais bendro intereso klausimais. Grupę sudaro EESRK nariai ir 47 Europos organizacijos ir tinklai. Reikėtų pažymėti, kad EESRK buvo pirmoji ES institucija, pradėjusi taikyti dalyvaujamosios demokratijos procesą.

— Kasmetinis EESRK organizuojamas Pilietinės visuomenės savaitės renginys, skirtas bendradarbiauti su pilietinės visuomenės organizacijomis ir pilietine visuomene platesne prasme, kad būtų skatinamas dialogas pagrindiniais Europai aktualiais klausimais. EESRK yra organizuotos pilietinės visuomenės namai, suteikiantys šioms grupėms galimybę pareikšti savo nuomonę ir prisidėti prie ES politikos formavimo.

([4]) EESRK, „Dalyvaujamoji demokratija – EESRK parašyta sėkmės istorija“, 2020 m., https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-19-663-en-n.pdf.

— 2013 m. įsteigta Europos piliečių iniciatyvos (EPI) *ad hoc* grupė, atsakinga už EESRK politikos EPI srityje gaires ir rekomendacijų dėl institucinių veiksmų, skirtų šiai naujai priemonei toliau plėtoti, rengimą. *Ad hoc* grupė palaiko nuolatinius ryšius tiek su EPI organizatoriais, tiek su pilietinės visuomenės organizacijomis, kurios labai remia EPI ir aktyvų pilietiškumą. Keletas jų yra nuolatiniai EESRK partneriai organizuojant metinį pavyzdinį Komiteto renginį – EPI dieną (nuo 2024 m. rengiamą per Pilietinės visuomenės savaitę).

— EESRK išorės santykių organai, kurie stebi ES prekybos ir vystymosi politiką vykdydami dialogą su ES nepriklausančių šalių ir regionų, su kuriais ES palaiko oficialius santykius, pilietinės visuomenės organizacijomis.

— 2018 m. įsteigta Pagrindinių teisių ir teisinės valstybės principų *ad hoc* grupė siekiant kovoti su populizmo didėjimu ir mažėjančia erdve pilietinei visuomenei. Pagrindinių teisių ir teisinės valstybės principų grupė siekia įvertinti pagrindinių teisių, demokratijos ir teisinės valstybės padėtį valstybėse narėse. Ypatingas dėmesys skiriamas teisėms, kurios yra itin svarbios pilietinei visuomenei (taip pat ir socialiniams partneriams): tai asociacijų laisvė, susirinkimų laisvė, saviraiškos laisvė (įskaitant žiniasklaidos laisvę), teisė į nediskriminavimą ir bendresnė teisinės valstybės padėtis. Galutinė grupės metinė ataskaita įtraukiama į Komisijos metinę teisinės valstybės principų taikymo ataskaitą.

— EESRK ilgai plėtojo nacionalinių ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų tinklą. Šie ryšiai padeda stiprinti piliečių, pilietinės visuomenės ir valdžios institucijų tarpusavio pasitikėjimą ir užtikrinti ekonominių ir socialinių suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą priimant viešuosius sprendimus.

— 2016 m. spalio mėn. EESRK nuomonė SOC/526, kurioje pirmą kartą numatyta galimybė sušaukti metinį pilietinės visuomenės organizacijų forumą demokratijos, pagrindinių teisių ir teisinės valstybės klausimams aptarti. 2019 m. birželio mėn. priimtoje SOC/627 nuomonėje ([5]) EESRK pakartojo savo pasiūlymą įsteigti ES lygmens metinį forumą pagrindinių teisių ir teisinės valstybės klausimais.

— 2021–2022 m. surengtos Konferencijos dėl Europos ateities 39 pasiūlymas, kuriame rekomenduojama „reformuoti Europos Sąjungos funkcionavimą labiau įtraukiant socialinius partnerius ir organizuotą pilietinę visuomenę. Stiprinti esamas struktūras siekiant geriau atspindėti ES piliečių poreikius ir lūkesčius sprendimų priėmimo procese, atsižvelgiant į jų svarbą Europos demokratiniame gyvenime. Atsižvelgiant į tai, stiprinti EESRK institucinį vaidmenį ir suteikti jam galių būti tarpininku ir užtikrinti dalyvaujamosios demokratijos veiklą, pavyzdžiui, struktūrinį dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis ir piliečių forumais“. Toliau teigiama, kad „gyvybinga pilietinė visuomenė yra labai svarbi Europos Sąjungos demokratiniam gyvenimui“. 36 pasiūlyme rekomenduojama į piliečių dalyvavimo procesą įtraukti organizuotą pilietinę visuomenę, regionų ir vietos valdžios institucijas ir esamas struktūras, pavyzdžiui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą ir Regionų komitetą.

— EESRK nuomonė SOC/728 „ES jaunimo testas“ yra priemonė, kuria siekiama stiprinti jaunimo dalyvavimą formuojant politiką ir į ją įtraukti jaunimo aspektą remiantis konsultacijomis, poveikio vertinimu ir priemonėmis, kuriomis siekiama ištaisyti padėtį, o EESRK yra pirmoji ES institucija, įsipareigojusi ją įgyvendinti. EESRK yra akivaizdu, kad į nuomonių rengimą turi būti įtraukti jaunimo atstovai. 2024 m. balandžio mėn. EESRK biuras patvirtino EESRK jaunimo grupės parengtą ES jaunimo testo taikymo EESRK metodiką.

— 2017 m. įsteigta EESRK Europos semestro *ad hoc* grupė, kuri yra horizontalusis organas, stiprinantis ir remiantis EESRK skyrių atliekamą darbą. Grupė nagrinėja Europos pilietinės visuomenės pasiūlymus dėl tvaraus augimo ir užimtumo, užtikrindama nuolatinį EESRK indėlį į kasmetinį Europos semestro ciklą.

— EESC nuomonė SOC/782 „Pilietinio dialogo ir dalyvaujamosios demokratijos stiprinimas ES. Kelias į priekį“ yra 2024 m. vasario mėn. priimta strateginė nuomonė dėl pilietinio dialogo, apimanti daug esminių pilietinio dialogo strategijos kūrimo elementų.

([5]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai ir Tarybai „Tolesnis teisinės valstybės stiprinimas Sąjungoje. Esama padėtis ir galimi tolesni veiksmai“(COM(2019) 163 final) (OL C 282, 2019 8 20, p. 39).

— EESRK dalyvavimas organizuojant arba palengvinant įvairius pilietinės visuomenės pasiūlymus ir platformas, pavyzdžiui, Europos migracijos forumą (EMF), Žiedinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų platformą (kartu su Komisija) ir jaunimo apskritojo stalo diskusijas. Įgyvendindamas JT darbotvarkę iki 2030 m., EESRK sudarė pilietinei visuomenei sąlygas dalyvauti atliekant pirmąją ES savanorišką peržiūrą.

3. **ES pilietinės visuomenės rėmimo, apsaugos ir įgalinimo strategija**

3.1. EESRK palankiai vertina Europos Komisijos iniciatyvą dėl visapusiškos pilietinės visuomenės strategijos ir pilietinės visuomenės platformos. Tai ypač svarbu dabartinėmis aplinkybėmis, kai demokratijai kyla grėsmė, o pilietinės visuomenės erdvė mažėja tiek valstybėse narėse, tiek visame pasaulyje. Visi visuomenės ištekliai turi būti sutelkti siekiant sukurti atsparią ES, visų pirma atsižvelgiant į dabartines krizes ir bendrą geopolitinę aplinką.

3.2. EESRK pabrėžia, kad svarbu parengti išsamią pilietinės visuomenės strategiją siekiant apsaugoti stiprią ir savarankišką pilietinę visuomenę ir ES lygmeniu sukurti pilietinės visuomenės platformą, kurioje Europos institucijos galėtų konkrečiai ir prasmingai bendradarbiauti su pilietine visuomene.

3.3. EESRK pakartoja, kad svarbu visapusiškai įgyvendinti ES sutarties 11 straipsnį, kad būtų papildytos dabartinės nuostatos dėl konsultacijų.

3.4. ES pilietinės visuomenės strategijoje turėtų būti nustatytos priemonės, grindžiamos:

— pilietinei visuomenei saugia ir palankia aplinka;

— tvarumu ir nepriklausomumu (skiriant finansavimą) ir

— aktyvesniu piliečių dalyvavimu ir pilietiniu dialogu (struktūruojant ir puoselėjant esamus mechanizmus ir ES lygmeniu pasitelkiant pilietinės visuomenės platformą, kaip aprašyta toliau).

3.5. ES turi užtikrinti saugią ir palankią aplinką pilietinei visuomenei:

— skatindama ir informuodama apie organizuotos pilietinės visuomenės, kaip pagrindinio demokratijos, sanglaudos, dalyvavimo ir socialinių inovacijų ramsčio regioniniu, nacionaliniu ir Europos lygmenimis, vaidmenį ir ypatumus;

— sukurdama ES pilietinės visuomenės veikėjų ir žmogaus teisių gynėjų apsaugos mechanizmą;

— stiprindama EESRK, kaip organizuotos pilietinės visuomenės centro, jungiamosios grandies, kanalo ir tarpininko, vaidmenį ES, tarptautiniu ir nacionaliniu lygmenimis, ir

— priimdama Europos Komisijos pasiūlymą dėl direktyvos dėl Europos tarpvalstybinių asociacijų (ETA) ir aptardama panašios fondams skirtos teisinės priemonės parengimą.

3.6. ES turi skatinti tvarumą ir nepriklausomumą teikdama finansavimą ir užtikrindama, kad:

— pilietinės visuomenės dalyviams būtų prieinamas daugiametis, nuoseklus ir lankstus finansavimas ir kad daugiametėje finansinėje programoje būtų numatyti pakankami ištekliai;

— pilietinės visuomenės organizacijos dalyvautų įgyvendinant, stebint ir vertinant joms aktualias finansavimo programas;

— būtų įveiktos administracinės, reguliavimo ir fiskalinės kliūtys gauti finansavimą ir aukas, be kita ko, tarpvalstybiniu mastu;

— visi teisės aktai, darantys poveikį pilietinės visuomenės organizacijoms ir jų veiklai, visiškai atitiktų ES ir tarptautinius teisinius įsipareigojimus ir pagrindines teises ir kad su pilietinės visuomenės organizacijomis būtų konsultuojamasi dėl joms poveikį darančių teisės aktų pakeitimų;

— nebūtų įgyvendinamos priemonės, kuriomis ribojamos galimybės gauti finansavimą, ir nebūtų piktnaudžiaujama administraciniais, teisiniais ir finansiniais mechanizmais siekiant apriboti visuomenės dalyvavimą, pilietinius veiksmus ar žiniasklaidos laisvę;

— piliečiai būtų raginami pranešti apie priekabiavimą prie pilietinės visuomenės organizacijų ir žmogaus teisių gynėjų ar išpuolius prieš juos ir kad šie pažeidimai būtų tinkamai registruojami, tiriami ir už juos vykdomas baudžiamasis persekiojimas, laikantis teisinės valstybės principų;

— būtų tinkamai vykdomi ES teisės aktai dėl organizuotos pilietinės visuomenės apsaugos, be kita ko, prireikus taikant laikinąsias priemones, ir

— pilietinės visuomenės organizacijos būtų remiamos teikiant tvarų finansavimą jų darbui ir gebėjimų stiprinimo mechanizmus.

3.7. ES turi užtikrinti aktyvesnį piliečių dalyvavimą ir pilietinį dialogą skatindama tinkamas sąlygas ir nustatydama lyginamuosius standartus, taip pat propaguodama dialogą visais lygmenimis.

3.7.1. *Tinkamų sąlygų skatinimas ir lyginamųjų standartų nustatymas*

3.7.1.1. Prasmingam pilietiniam dialogui reikalingos tinkamos **sąlygos**, kad visos šalys galėtų dalyvauti, užtikrinant, kad kiekvienai šaliai būtų suteiktas aiškus vaidmuo ir atsakomybė. Tam taip pat reikia, kad institucijos reaguotų ir būtų atskaitingos tiek dialogo mechanizmuose, tiek už jų ribų, laikantis teisės į gerą administravimą standartų. Pilietinis dialogas Europos lygmeniu negali tinkamai veikti be gerai valdomo pilietinio dialogo nacionaliniu lygmeniu. Todėl, siekiant sukurti veiksmingam ir konstruktyviam pilietiniam dialogui palankią aplinką, turi būti sudarytos tam tikros sąlygos. Tai, be kita ko, pasitikėjimas, atskaitomybė, skaidrumas ir dalyvavimui palankios sąlygos. Europos Tarybos tarptautinių NVO konferencijos priimtame Piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procese geros praktikos kodekse apibendrinami pagrindiniai principai ir sąlygos, kuriais galima vadovautis. EESRK siūlo, kad pilietinės visuomenės strategijoje būtų nustatyti tikslai ir rodikliai su aiškiais lyginamaisiais kriterijais valstybėms narėms ir ES institucijoms dėl pilietinės erdvės ir pilietinio dialogo nacionaliniu lygmeniu.

3.7.1.2. EESRK rekomenduoja, kad pilietiniam dialogui visais lygmenimis, taip pat ir ES lygmeniu, būtų taikomi toliau nurodyti **kriterijai** ([6]).

— Jis turi būti prasmingas. Pilietinis dialogas turėtų būti tikra ir konkreti sprendimų priėmimo proceso dalis, suteikianti galimybę pilietinės visuomenės organizacijoms iš tikrųjų keistis nuomonėmis ir išreikšti savo pozicijas. Tai turi būti tikras dialogas, o ne demokratijos spektaklis.

— Dialogas turi būti orientuotas į rezultatus numatant galimybę piliečiams dalyvauti tiek diskusijose dėl teisėkūros priemonių ir pilietinei visuomenei skirtų nuostatų tikslų ir turinio, tiek vertinimo etapuose.

— Jis turi būti reguliarus.

— Dialogas turi būti skaidrus, nustatant viešai prieinamas taisykles ir kriterijus dėl suinteresuotųjų subjektų atrankos ir dialogo aprėpties ir užtikrinant, kad pilietinės visuomenės organizacijos galėtų susipažinti su visa svarbia informacija.

— Jis turi būti teisėtas. Pilietinės visuomenės organizacijų akreditacija turi būti grindžiama tikru teisėtumu ir reprezentatyvumu. Pilietinės visuomenės organizacijos turi laikytis vidaus demokratijos, savarankiškumo, nepriklausomumo ir skaidrumo principų, vadovautis ne pelno modeliu ir dirbti visuotinės svarbos arba konkrečių interesų grupių labui.

— Jis turi sudaryti sąlygas visoms šalims dalytis idėjomis. Pilietinės visuomenės organizacijos turi turėti galimybę integruoti savo iniciatyvas ir prioritetus į valstybių narių ir Europos institucijų darbotvarkes. Bendras sprendimas dėl dialogo terminų gali padidinti poveikį ir užkirsti kelią visų šalių pajėgumų problemoms.

([6]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pilietinio dialogo ir dalyvaujamosios demokratijos stiprinimas ES. Kelias į priekį“ (tiriamoji nuomonė ES Tarybai pirmininkaujančios Belgijos prašymu) (OL C, C/2024/2481, 2024 4 23, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj).

— Jis turi būti įtraukus ir reprezentatyvus, ypač pažeidžiamiausių asmenų atžvilgiu. Lygybės sąjungos užtikrinimas reiškia, kad reikia atsižvelgti į lyčių, LGBTIQ+ asmenų, migrantų, asmenų su negalia ir romų perspektyvas.

— Jis turi būti struktūruotas ir koordinuojamas. Pilietinės visuomenės organizacijų darbe ir pasiūlymuose turėtų dalyvauti koordinavimo tarnyba.

— Dialogas turėtų apimti rezultatus ir tolesnius veiksmus. Europos lygmeniu ES institucijos turėtų reaguoti į pilietinės visuomenės organizacijų indėlį per viešą rezultatų suvestinę, kurioje būtų išsamiai aprašyti tolesni veiksmai arba paaiškinta, kodėl nebuvo imtasi veiksmų. Taip pat reikėtų rinkti dalyvių atsiliepimus.

3.7.1.3. Pilietinės visuomenės organizacijos turėtų laikytis vieningos pozicijos, kad sustiprintų savo veiksmus.

3.7.2. *Dialogo struktūrų visais lygmenimis puoselėjimas ir stiprinimas*

3.7.2.1. Pasaulyje, kurį vis labiau formuoja konfliktai, klaidinga informacija ir socialinė poliarizacija, ES turi skubiai persvarstyti pilietinės visuomenės vaidmenį ir stiprinti pilietinį dialogą – ne tik kaip institucinio teisėtumo pagrindą, bet ir kaip gyvybiškai svarbų ramstį kuriant atsparesnę, įtraukesnę ir labiau dalyvaujamąją Europą ([7]).

3.7.2.2. Pilietinės visuomenės strategija turėtų apimti visų rūšių pilietinį dialogą, įskaitant tarpsektorinį dialogą, vertikalųjį ir (arba) sektorių dialogą ir horizontalųjį dialogą (pilietinės visuomenės tarpusavio dialogą).

3.7.2.3. Aktyvesniam piliečių dalyvavimui ir struktūrizuotam pilietiniam dialogui užtikrinti reikės laiko. Turime įvertinti esamą praktiką, pasimokyti iš jos ir parengti principus bei gaires, kurie galiausiai galėtų būti kodifikuoti tarpinstituciniame susitarime dėl pilietinio dialogo ES lygmeniu. Todėl EESRK siūlo priimti tarpinstitucinį susitarimą dėl pilietinio dialogo, kurį lengvintų EESRK, siekiant užtikrinti nuoseklią pilietinio dialogo praktiką visose ES institucijose, laikantis šios nuomonės 3.7.1 punkte išvardytų principų.

3.7.2.4. EESRK taip pat yra pasirengęs aktyviai dalyvauti prasmingame dialoge su ES institucijomis. Jis siūlo Komisijai rengti metinius susitikimus su Komitetu, kuriuose būtų aptariama, kaip įgyvendinamos EESRK nuomonėse pateiktos rekomendacijos (be atsiliepimų raštu, kuriuos EESRK jau gauna), kad būtų užtikrintas grįžtamojo ryšio ciklas. Europos Parlamentas galėtų pakviesti EESRK dalyvauti atitinkamuose komitetų posėdžiuose, kai į darbotvarkę įtraukiami su jo nuomonėmis susiję teisėkūros ar politikos dokumentai. Panašiai ir Taryba galėtų periodiškai įtraukti EESRK į teisėkūros procesą, kad būtų išnagrinėtos ir aptartos jo rekomendacijos.

3.7.2.5. Be to, EESRK siūlo pradėti plataus masto dialogo procesą (jis šios nuomonės 4.3 punkte apibūdintas kaip bandomojo projekto dalis). Tai galėtų padėti vėlesniame etape plėtoti sektorių dialogo valdymą ir struktūrą ([8]).

3.7.2.6. Šiuo metu pilietinio dialogo praktika Europos lygmeniu labai skiriasi kokybės ir kiekybės požiūriu. Sukūrus koordinavimo mechanizmus tarp institucijų ir jų viduje, be abejonės, būtų lengviau mažinti dubliavimąsi ir išteklių naudojimą.

([7]) CEPS, „Pilietinio dialogo praktikos ES institucijose nustatymas“, 2025 m., Pilietinės visuomenės organizacijų grupės prašymu EESRK užsakytas tyrimas.

([8]) Išskyrus sektorių socialinį dialogą.

3.7.2.7. Kaip nurodyta naujame EESRK tyrime ([9]), dabar reikia užtikrinti, kad atitinkami institucijų skyriai laikytųsi pagrindinių principų – suteikti pakankamai erdvės išklausyti pilietinės visuomenės nuomonę ir sukurti skaidrius mechanizmus, kuriais būtų prasmingai prisidedama prie politikos formavimo. Nors yra pagrįstų priežasčių optimizmui, dar reikia daug nuveikti. Tarpinstituciniame susitarime dėl pilietinio dialogo būtų galima nustatyti skirtingus vaidmenis ir dialogo rezultatus, atsižvelgiant į susijusių institucijų vaidmenis, pradedant nuo esamų mechanizmų.

— Taryboje, be kitų nuolatinio dialogo priemonių, turėtų būti naudojamasi Europos semestru.

— Europos Parlamente turėtų būti stiprinamas įgaliotojo pirmininko pavaduotojo vaidmuo ir gebėjimas daryti įtaką Parlamento frakcijose ir komitetuose.

— Europos Komisijoje įgaliotojo Komisijos nario pastangos turėtų būti koordinuojamos su generaliniais direktoratais (GD).

— EESRK nuomone, reikėtų stiprinti ryšių palaikymo grupės vaidmenį.

3.7.2.8. Šie labai svarbūs aspektai yra susiję su pilietinio dalyvavimo stiprinimu suteikiant galių pilietinės visuomenės organizacijoms ir kuriant struktūras, kuriomis remiamas mokymas ir dalyvaujančių bendruomenių gebėjimų stiprinimas. Šis žingsnis yra labai svarbus siekiant kuo geriau suderinti visą strategiją. EESRK mano, kad tai yra esminė ekonominė investicija į Europos ateitį.

4. **Pilietinės visuomenės platformos kūrimas**

4.1. *Bendrosios pastabos*

4.1.1. Būtina tinkamai atsižvelgti į pilietinės visuomenės subjektų, vietos iniciatyvų, NVO ir nacionalinių platformų įvairovę. Tik pripažindama kiekvienos iš jų ypatumus ir atsižvelgdama į juos, taip užtikrindama platų dalyvavimą, platforma bus veiksminga ir teisėta. EESRK gali atlikti labai svarbų vaidmenį užtikrinant šį teisėtumą.

4.2. *Naudojimasis EESRK ekspertinėmis žiniomis ir tinklais*

4.2.1. Bet kokia analizė turi prasidėti nuo esamų struktūrų ar institucijų, kurios galėtų ir norėtų priimti platformą, tyrimo. EESRK galėtų ir norėtų tokią platformą priimti. Atsižvelgiant į jo patirtį, įgytą skatinant dialogą ir konsultacijas, Komitetas būtų tam ypač tinkama institucija. Ši idėja remiama Konferencijos dėl Europos ateities 38 ir 39 pasiūlymuose. 39 pasiūlyme teigiama, kad reikia **stiprinti EESRK institucinį vaidmenį ir suteikti jam galių būti tarpininku ir užtikrinti dalyvaujamosios demokratijos veiklą, pavyzdžiui, struktūrinį dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis ir piliečių forumais**.

4.2.2. Pavedus EESRK priimti šią platformą, būtų lengviau sustiprinti EESRK įgaliojimus, patariamąsias funkcijas ir darbo metodus, kad jis galėtų veikti kaip jungiamoji grandis su pilietine visuomene. Atsižvelgiant į EESRK patirtį, kompetenciją ir tinklus, jis turi dalyvauti nuo pat pradžių. Ši **kompetencija** apima išsamias Komiteto narių žinias savo atitinkamose srityse, jų praktinę patirtį skatinant darnią ES politikos plėtrą ir tvirtą atstovavimą, nes nariai yra oficialiai įgalioti priimti sprendimus jų atstovaujamų asmenų vardu. Komiteto darbas organizuojamas siekiant užtikrinti „techninių“ arba „sektorinių“ ([10]) aspektų ir horizontalesnių aspektų sąveiką. Šiuo požiūriu užtikrinama, kad visos nuomonės, kurias rengia tyrimo grupės, sudarytos iš specialiųjų žinių turinčių narių, būtų grindžiamos puikiu techniniu darbu. Taip pat numatytas tam tikras demokratinis filtras nuolatiniuose skyriuose, kuriuose tekstą aptaria daugiau nei 100 narių, todėl dauguma Komiteto nuomonių priimamos vieningai, o tai atspindi ypatingą Komiteto požiūrį siekiant visuomenės sutarimo.

([9]) CEPS, „Pilietinio dialogo praktikos ES institucijose nustatymas“, 2025 m., Pilietinės visuomenės organizacijų grupės prašymu EESRK užsakytas tyrimas.

([10]) Tai skiriasi nuo sektorių socialinio dialogo.

4.2.3. EESRK turi galimybę pasitelkti platų ir išskirtinį tinklą. EESRK nariai yra glaudžiai susiję su valstybių narių pilietine visuomene, todėl jie gali prisidėti prie ES politikos įgyvendinimo pagal principą „iš apačios į viršų“ ir perduoti informaciją apie Europos diskusijas vietos bendruomenėms.

4.3. *Pilietinės visuomenės platformos struktūra ir valdymas*

4.3.1. Remdamasis savo patirtimi ir tinklu, EESRK siūlo bendradarbiaujant su Europos Komisija pradėti **bandomąjį projektą**, kurio esmė – **plataus masto dialogas** jau ankstyvajame politinio proceso etape. Daugiausia dėmesio būtų skiriama su demokratija, pagrindinėmis teisėmis ir teisine valstybe susijusiems klausimams, kurie būtų svarstomi bendradarbiaujant su EESRK Pagrindinių teisių ir teisinės valstybės principų grupe. Pilietinės visuomenės platformos tikslas būtų išplėsti pilietinės visuomenės organizacijų, sprendžiančių demokratijos, pagrindinių teisių ir teisinės valstybės klausimus, dalyvavimą, kad būtų galima nustatyti pilietinės visuomenės organizacijoms itin rūpimus klausimus pagal principą „iš apačios į viršų“ ir prisidėti rengiant EESRK ir Europos Komisijos ataskaitas šiais klausimais. EESRK siūlo platformoje, kurią sudarytų Europos Komisija, EESRK ir ryšių palaikymo grupė, vadovaujantis Europos migracijos forumo modeliu įsteigti iniciatyvinę grupę. Platformos darbas būtų įtrauktas į EESRK metinę konferenciją teisinės valstybės ir pagrindinių teisių klausimais. Pilietinės visuomenės savaitės indėlis taip pat būtų naudingas platformos darbui būdais, kuriuos nustatytų iniciatyvinė grupė (pvz., skiriant vieną dieną platformos darbui).

4.3.2. Iniciatyvinė grupė būtų atsakinga už bandomojo projekto pradžią ir susitartų dėl atitinkamos valdymo ir dalyvavimo tvarkos. Reikėtų toliau plėtoti konkretų pasiūlymą dėl proceso. Įgyvendinus projektą, ji jį įvertintų ir pasiūlytų pokyčių, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos panašiems plataus masto dialogo procesams kitomis svarbiomis, pilietinei visuomenei aktualiomis temomis. Kiekvienais metais iniciatyvinė grupė susitartų dėl konkrečių projekto temų ir tvarkaraščio.

4.3.3. EESRK taip pat mano, kad strategija (įskaitant platformą) ateityje galėtų padėti:

— kas dvejus metus rengti ataskaitą apie su strategija ir visu pilietiniu dialogu susijusią veiklą, vykdomą platformoje ir kiekviename generaliniame direktorate;

— parengti metinę rezultatų suvestinę, kuri būtų viešas forumas diskusijoms apie su dialogais susijusios tolesnės veiklos rezultatus;

— bendradarbiaujant su Europos Komisija organizuoti metinį forumą, kuris galėtų vykti per Pilietinės visuomenės savaitę.

4.3.4. Šis bandomasis projektas būtų galimybė toliau plėtoti esamą struktūruotą bendradarbiavimą su pilietinės visuomenės organizacijomis ir suteikti jam oficialią struktūrą. EESRK jau išbandė įvairius sisteminio bendradarbiavimo su pilietinės visuomenės organizacijomis būdus, be kita ko: i) Europos migracijos forumo; ii) EESRK Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyriaus (NAT skyrius) suteiktas „susirinkimų erdves“, skirtas pilietinės visuomenės organizacijoms susitikti ir parengti bendrą indėlį, kuriuo būtų prisidedama prie ES ir tarptautinių procesų, ir iii) ryšių grupės darbą, kuris sudarys EESRK indėlį į Komisijos metinę darbo programą. Šios ir kitos iniciatyvos galėtų būti įtrauktos į bandomąjį projektą pagal vieną bendrą valdymo struktūrą (kurią sudaro Europos Komisija, EESRK ir ryšių grupė). Kadangi bandomasis projektas grindžiamas esamomis struktūromis ir priemonėmis, jį būtų galima įgyvendinti greitai ir nedelsiant. Be to, jo sėkmė priklausytų nuo to, ar pilietinės visuomenės organizacijoms bus skirta pakankamai išteklių ir ar bus vykdoma gebėjimų stiprinimo veikla.

4.3.5. Šios platformos tikslai:

— vadovauti dialogams (kuriuos palengvintų valdymo organai) demokratijos, pagrindinių teisių ir teisinės valstybės klausimais, o vėliau nukreipti indėlį į pagrindinius politinius procesus, pavyzdžiui, į Komisijos metinę darbo programą;

— rengti metinę pilietinio dialogo konferenciją, galbūt per Europos pilietinės visuomenės savaitę, kurioje kartu su visais susijusiais suinteresuotaisiais subjektais pristatytų ir tobulintų rekomendacijų projektus;

— stebėti pilietinį dialogą rengiant metinę rezultatų suvestinę, kuria remiantis kas dvejus metus rengiamos pilietinio dialogo ataskaitos, ir

— prisidėti prie tarpinstitucinio susitarimo.

4.3.6. Europos Komisija turėtų numatyti atitinkamas nuostatas dėl Europos pilietinio dialogo stiprinimo visais lygmenimis ir konkrečiau skirti finansavimą siūlomam bandomajam projektui įgyvendinti. Pilietinės visuomenės strategijos neįmanoma įgyvendinti be tinkamo finansavimo. Praėjus dvejiems su puse metų (EESRK kadencijos viduryje), EESRK, pilietinės visuomenės organizacijos ir Europos Komisija atliktų vertinimą, kad pagerintų procesą ir nustatytų tolesnius etapus.

Briuselis, 2025 m. liepos 17 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Oliver RÖPKE